

STENÅLDER VID

FJÄRRVÄRMETOMTEN

Fastigheten Kumla 9:401, Kumla kommun och socken, Örebro län, Närke

Arkeologisk utredning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3080

LINDA LINDWALL

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Schaktning i banvallen i norra delen av utredningsområdet. Foto från NV.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2017

 Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licens texten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

STENÅLDER VID

FJÄRRVÄRMETOMTEN

Fastigheten Kumla 9:401, Kumla kommun och socken, Örebro län, Närke

LINDA LINDWALL

Arkeologisk utredning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3080

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk utredning inom den sk Fjärrvärmetomten i Kumla kommun och socken, Örebro län, Närke. Vid utredningen påträffades en kort rak ränna som har daterats till yngre stenålder (senneolitikum, 2 400–1 800 f Kr) och i

norra delen av området gjordes även ett lösfynd av ett flintavslag med retuschering. Rännan utgör *Fornlämning*, medan fyndplatsen utgör *Övrig kulturhistorisk lämning* (se begreppsförklaring nedan).

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen och föregås av en besiktning, undersökning eller utredning.

Fornlämning är lämningar som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte. I föreliggande utredning betraktas sådana objekt som *möjlig fornlämning*.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis vid

registreringstillfället inte utgör fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Enligt skogsvårdslagen ska hänsyn tas även till denna typ av lämningar. Bedömningen används även för sådana lämningstyper som vanligen inte betecknas som lämningar, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

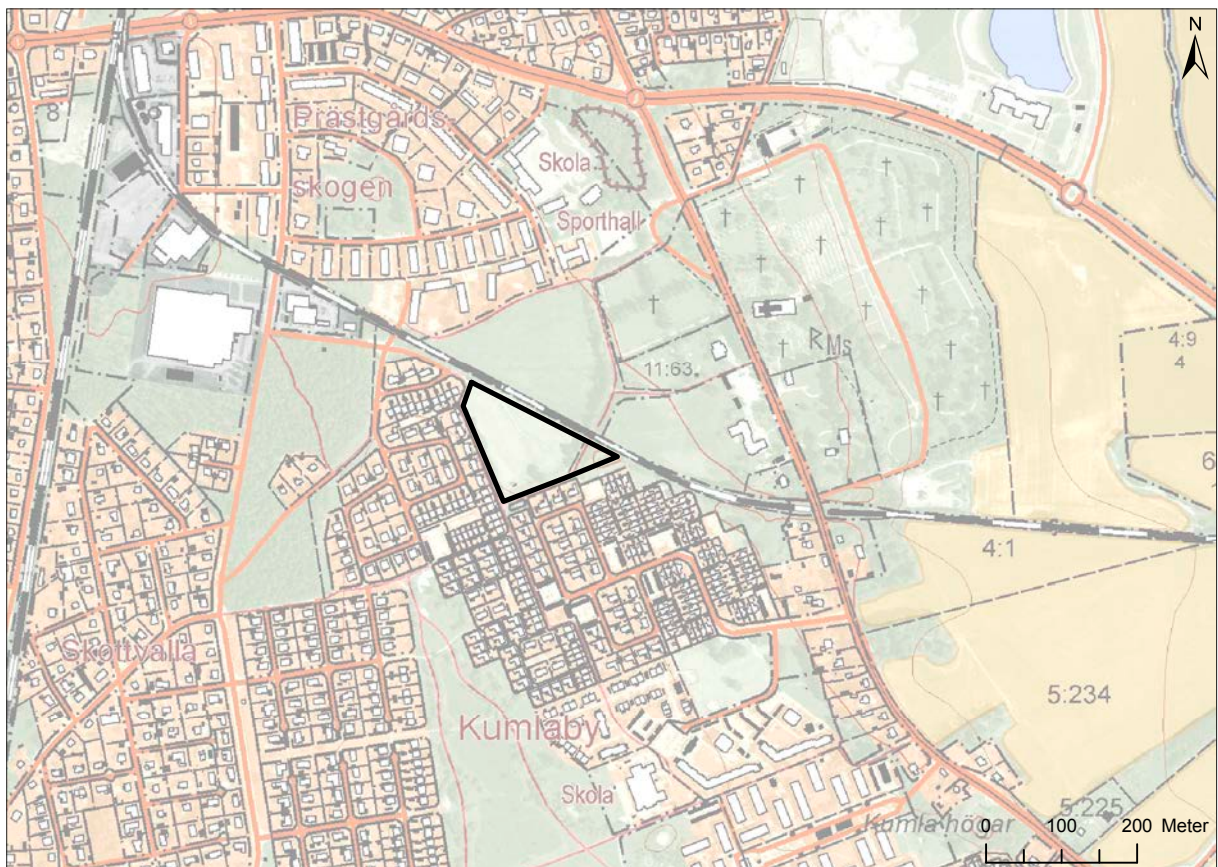
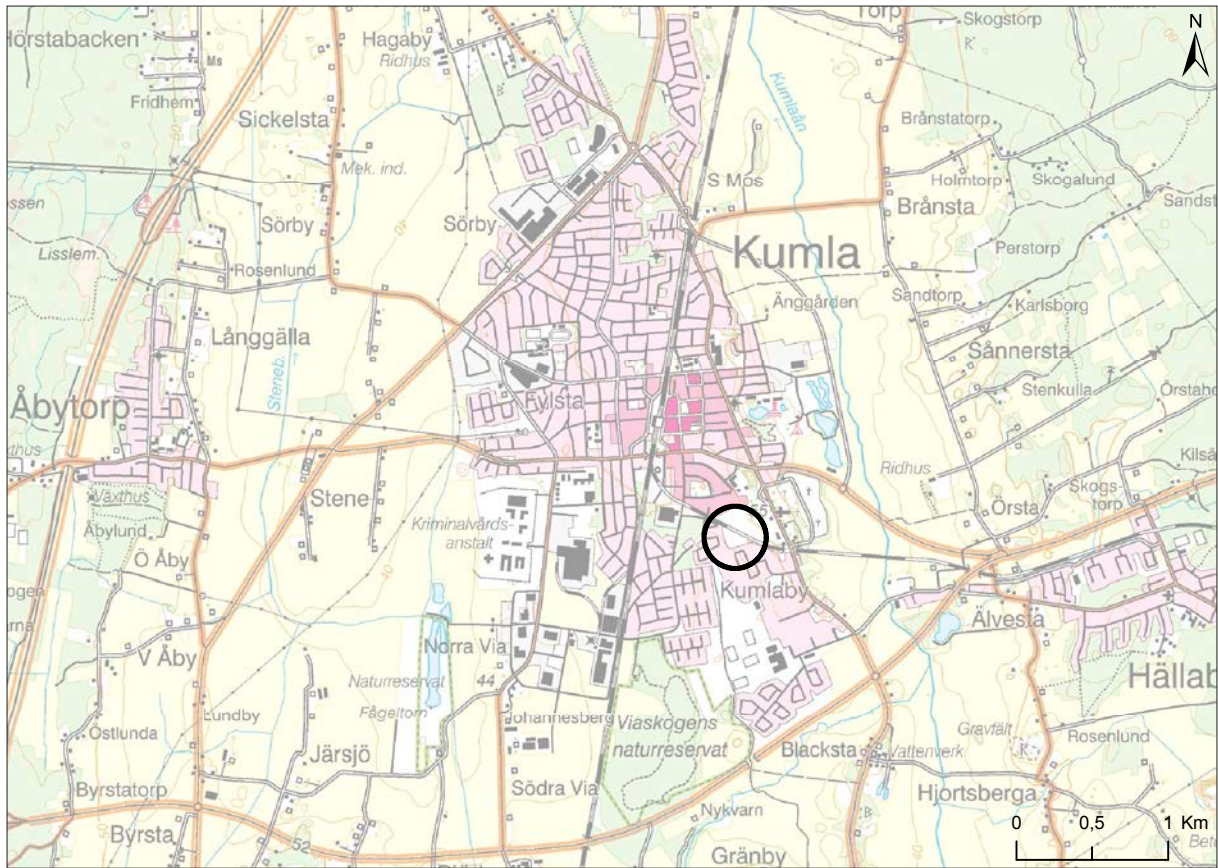
Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial eller skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält. I föreliggande utredning betraktas sådana objekt som *möjlig fornlämning*.

Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

Möjlig fornlämning används i föreliggande rapport dels då inventeraren inte kunnat ta ställning till om en lämning är en fornlämning eller inte, och dels om ytor där fornlämningar kan finnas dolda under mark. Sådana lämningar/ytor måste kontrolleras innan markngrepp.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
ANTIKVARISK BEDÖMNING	4
INLEDNING	7
GENOMFÖRANDE	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	7
Topografi	7
Fornlämningsmiljö	9
RESULTAT	9
Historisk markanvändning	9
Fältinventering och sökschaktning	10
SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT	12
REFERENSER	14
Litteratur	14
Kartor	15
Arkiv	15
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	16
BILAGOR	17
Bilaga 1. Schakttabell	17
Bilaga 2. Anläggningstabell	18
Bilaga 3. Fyndtabell	18
Bilaga 5. ¹⁴ C-analys	19

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan i skala 1:50 000 och på Fastighetskartan i skala 1:10 000.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av länsstyrelsen i Örebro län (dnr 431-17-2017) utfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom fastigheten Kumla 9:401, den s k Fjärrvärmetomten, i Kumla kommun och socken, Örebro län, Närke (figur 1). Utredningen utfördes i maj 2017 med anledning av Kumla kommuns arbete med ny detaljplan för området.

Syftet med utredningen var att fastställa om det förekommer fornlämningar inom området som kan komma att beröras av ett genomförande av detaljplanen.

GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska utredningen har omfattat kartarkiv- och litteraturstudier, fältinventering och sökschaktning. Kartstudierna utfördes med syfte att få en bild av naturlandskapets förutsättningar såväl som det historiska markutnyttjandet i området. Kartstudien omfattade granskning av topografiska kartor, laserscannade höjddata, jordartskarta och landhöjningskartor från Sveriges geologiska undersökningar (SGU), samt historiska kartor från Lantmäteriet.

Syftet med arkiv- och litteraturstudien var att få en bild av tidigare kunskap om området och har omfattat en genomgång av arkivmaterial i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMIS), Skogsstyrelsens Skog och historia-register, Historiska museets föremåls-samlingar och Ortnamnsarkivet (SOFI). Litteraturstudierna har omfattat en genomgång av tidigare arkeologiska rapporter från undersökningar i närområdet.

Fältinventeringen innebar en okulär besiktning av området och genomfördes huvudsakligen med syfte att planera den följande sökschaktningen, men även för att se om det fanns lämningar som var synliga ovan mark.

För att identifiera eventuella lämningar som inte var synliga ovan mark sökschaktades med grävmaskin inom området. Sammanlagt schaktades ca 500 m², vilket utgör ca 3,5% av utredningsområdet. Schakt, anläggningar och fynd mättes in och beskrevs skriftligen. Ett urval schakt och samtliga anläggningar fotograferades. Osäkra anläggningar undersöktes och ett jordprov samlades in från en anläggning för få material till vedart- och ¹⁴C-analys. Vedartsanalys utfördes av Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult och ¹⁴C-analysen av Beta Analytic, Miami, USA (bilaga 5). Ett lösfynd togs tillvara. Efter avslutad utredning lades schakten igen.

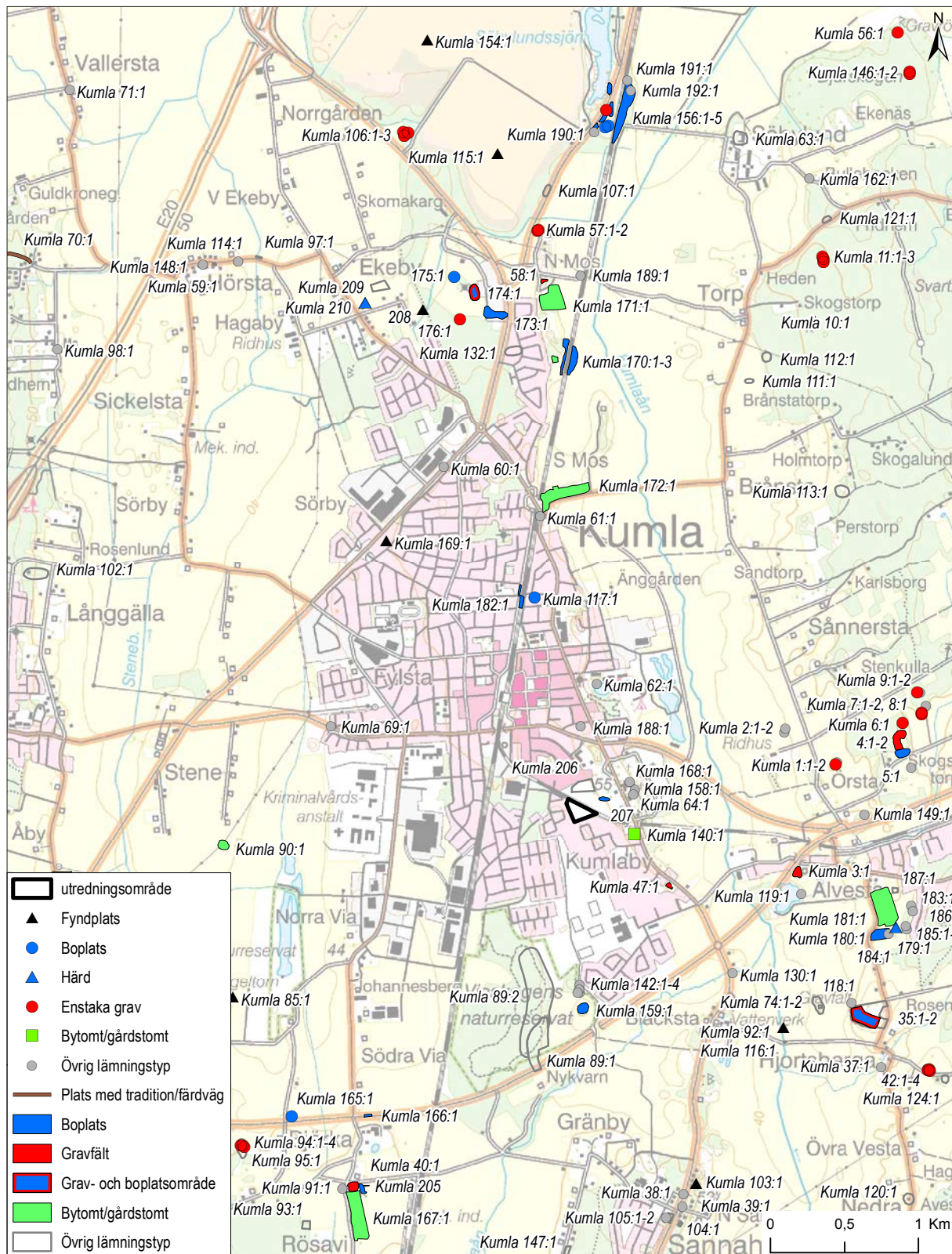
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Topografi

Utredningsområdet är beläget i den södra delen av Kumla samhälle, väster om Kumlaåsen och endast 300 meter sydväst om Kumla kyrka. Området utgörs av en huvudsakligen gräsbevuxen yta direkt söder om en arbetsjärnväg och omgiven av bostadsbebyggelse i söder, öster och väster.

Jordarten utgörs av glacial lera och området består av en svag sydvästslutning belägen mellan huvud-

sakligen 46–48 meter över havet. Ytans topografi är emellertid inte den ursprungliga. Längs med områdets kanter finns påförda massor, i väster längs med en gång- och cykelväg och i norr i form av banvallen längs med järnvägen. Längs med områdets södra kant finns även bullervallar mot bebyggelsen. I utredningsområdets nordöstra hörn, öster om gång- och cykelvägen, är en höjd med ca fyra meter påförda massor. Utredningsområdet tycks även ha använts som upplagsplats i samband med byggnation av villaområdena runt omkring och vid

Figur 2. Registrerade lämningar kring Kumla markerade på Terrängkarta. Skala 1:40 000.

sökschaktningen konstaterades att marken på flera platser var urschaktad och tilljämnd. Dessutom har en arbetsväg med vändplan lett in i området och såväl fjärrvärmeledning som elledning är nedgrävda i den södra delen av ytan.

Utredningsområdet började stiga upp ur havet för mellan 8000 till 7000 år sedan, dvs under mellanmesolitisk tid. Till en början har området legat i söderläge ute på en halvö inne i en skyddad vik och långt in i den stora vik ut till havet som Mälaren då utgjorde. Under de följande 1000 åren stiger marken alltmer ur havsytan och några tusen år senare, vid övergången till neolitikum, är platsen inte längre havsanknuten.

Fornlämningssmiljö

Fornlämningarna i området är huvudsakligen lokaliserade till Kumlaåsen (figur 2). Längs med åsen, norr om det aktuella utredningsområdet, finns flera boplatsslämningar registrerade. Lämningarna är i flera fall diffusa och svårtolkade (Dardel 2013, s 7). Detta beror delvis på att flera av fornlämningarna endast är delundersökta, men också på att lämningar från flera olika tidsperioder – från stenålder till historisk tid – ofta påträffas på en och samma plats. Höjdnivåerna kring Kumla möjliggör mesolitisk boplatstyp, men endast något enstaka fynd har kunnat föras till denna period. De äldsta lämningarna som påträffats tillhör istället tidigneolitikum och området tycks ha varit relativt intensivt utnyttjat under

stenåldern (Pettersson 1998, s 6; Graner et al 2002, s 5). En stor mängd lösfynd i form av stenredskap är kända från området och inom Kumla by har ett flertal stenyxor, flintavslag, mejslar och liknande påträffats (SHM). I samband med undersökningarna av torpen vid Kumla 206 norr om utredningsområdet påträffades en neolitisk mångkantssyxa som lösfynd (Klange i manus).

Även yngre boplatsslämningar, från bronsålder och äldre järnålder, har påträffats på flera platser (se Dardel 2013, s 38). Lämningarna utgörs av platser med enstaka härdar såväl som med bebyggelse. När ytan direkt norr om utredningsområdet undersöktes 2015 dokumenterades två mindre härdområden från äldre bronsålder respektive romersk järnålder, samt ett treskeppigt hus och härdar från yngre romersk järnålder eller folkvandringstid (Klange i manus).

Ingen bebyggelse från yngre järnålder har undersökts vid Kumla, men vid norra utkanten av samhället har spår av aktiviteter i form av härdar och odling från vikingatid (Kumla 174:1) undersökts (Dardel 2013). Det finns även gravfält och gravar av yngre järnålderskaraktär i närområdet. Närmast utredningsområdet är det gravfält som kallas *Kumla högar* (Kumla 47:1) med gravar från vendel- och vikingatid som har undersökts på krönet av åsen söder om Kumla bys historiska bytomt (Rydström 1982). Det har föreslagits att det är dessa gravkummel som gett byn och socknen dess namn.

RESULTAT

Historisk markanvändning

Under historisk tid är utredningsområdet beläget inom kyrkobyn Kumla bys ägomark. Äldsta skriftliga belegg för Kumla socken är från 1307 (Riksarkivet SDHK 2218) och Kumla kyrka utgjordes ursprungligen av en stenkyrka som daterats till 1100-tal, men som möjligen kan ha föregåtts av en träkyrka (Grälls 1994, s 5; Pettersson 1998, s 7). Själva bytomten var belägen på åsen söder om kyrkan och finns markerad på den äldsta kartan över socknen från 1688. Den äldsta kartan som visar markanvändningen inom Kumla by och därmed inom utredningsområdet är en geometrisk avmätning från 1699. Enligt

denna karta och alla senare kartor fram till och med ekonomiska kartan från 1955 har utredningsområdet utnyttjats som åkermark.

Cirka 120 meter norr om utredningsområdet har lämningar efter två soldattorp undersökts (Kumla 206; Lindwall 2015; Klange i manus). Belegg för torpen finns på kartor från 1699 till tidigt 1800-tal, och vid undersökningen påträffades fynd från denna period. Förutom torplämningarna undersöktes även en form av industriell ugn från tidigt 1800-tal och en medeltida armborstpilspets (1400-tal) påträffades som lösfynd.

Fältinventering och sökschaktning

Några lämningar synliga ovan mark kunde inte identifieras i samband med fältinventeringen. Vid sökschaktningen påträffades två objekt, en ränna och ett lösfynd av flinta, vilka nedan benämns objekt 1 och 2. Därutöver framkom endast ett antal diken och ett störhål.

Inför sökschaktningen bedömdes de norra delarna av utredningsområdet som mest intressanta att sökschakta med hänsyn till topografi och närhet till tidigare undersökta lämningar, men målet var att ändå att schakta inom hela ytan (figur 3). Schakt drogs genom banvallen i norr, men i övrigt undantogs ytor med påförda massor i form av bullervallar och liknande, liksom ytorna i söder med nedgrävda ledningar

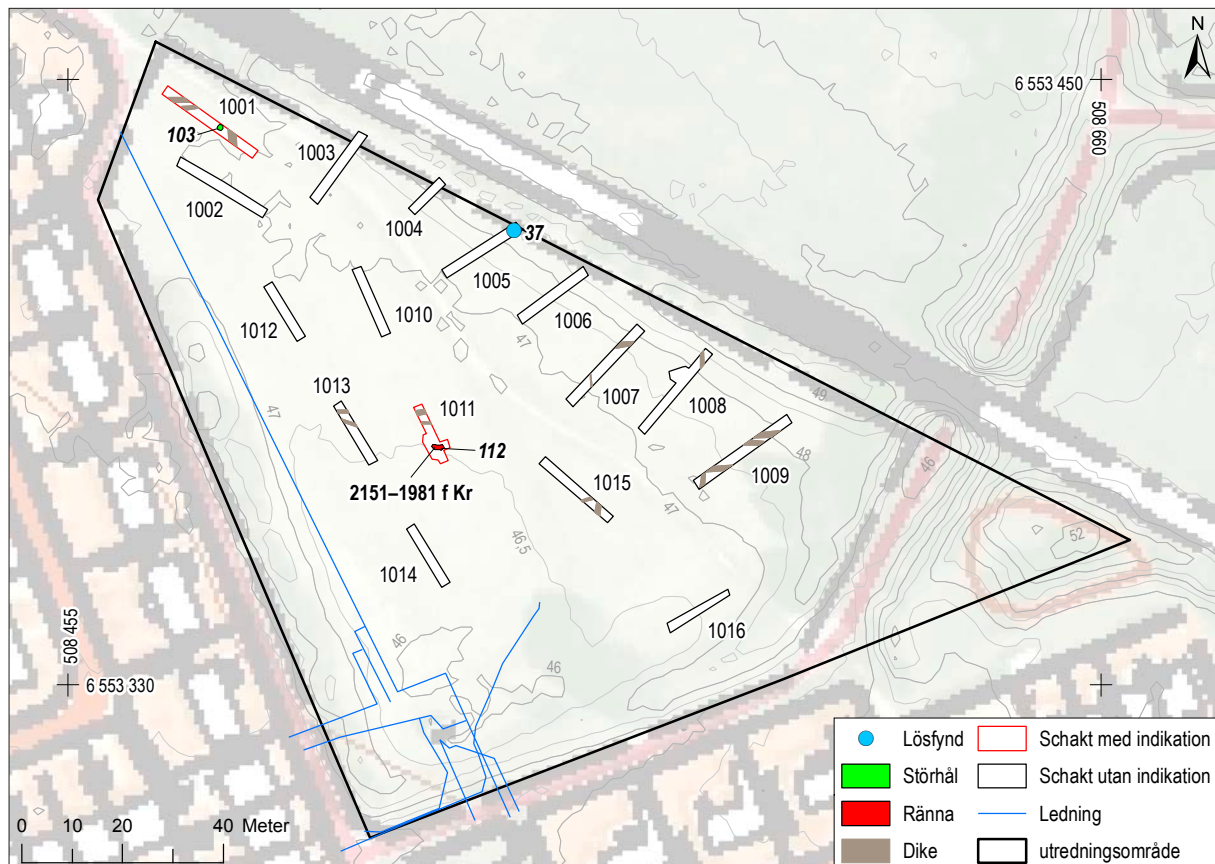
Objekt 1

Rännan (A112) var belägen centralt på undersökningsområdet (i schakt 1011). Rännan kan beskrivas som en kort rak ränna, ca 1,7 meter lång och 0,4

meter bred, belägen i öst-västlig riktning (figur 4). En smal sektion grävdes genom rännan och det kunde konstateras att den var ca 0,13 meter djup med skålformad profil, något djupare i den norra delen (figur 5). Fyllningen utgjordes av grå, något siltig, lera med inslag av små bitar av kol och bränd lera samt en enstaka småsten. Jordprov togs i sektionen

Figur 4. Objekt 1 (rännan A112) i plan med grävd sektion. Foto från NV.

Figur 3. Plan över schakt, samt påträffade anläggningar och fynd mot bakgrund av Fastighetskartan. Höjdkurvor med ekvidistans 0,5 meter. Skala 1:1 500.

Figur 5. Ränna A112 i profil. Foto från V.

och floterades, men inget makrofossilt material påträffades. Däremot fanns det kol av tall i provet som kunde ^{14}C -dateras till senneolitikum (2151–1981 f Kr; bilaga 5).

Objekt 2

Endast ett lösfynd påträffades i samband med sökschaktningen. I schakt 1005 som drogs genom banvallen framkom ett flintavslag med retuschering i det gamla ploglagret under de påförda massorna (fnr 37; figur 6).

Figur 6. Det retuscherade flintavslaget (Fnr 37) som påträffades som lösfynd i norra delen av området. Skala 2:1.

Övrigt

I det nordligaste schaktet (1001) påträffades ett störhål (A103) i anslutning till tre diken. Störhålet var runt i plan, ca 0,16 meter i diameter, och ca 0,16 meter djupt. I profil fanns en antydning till spetsig botten och fyllningen bestod av grå lera med enstaka inslag av kol. Med hänsyn till att markytan var så pass omrörd och inga ytterligare anläggningar påträffades intill bedöms inte störhålet som fornlämnning.

I de övriga schakten var det tydligt att markberedning förekommit inom ytan. I det flesta schakten fanns emellertid rester av ett äldre ploglager bevarat, vilket innebär att markberedningen inte nått ända ned i sterilen. Endast i sydöstra delen av området, i schakt 1015 och 1016, var ploglagret helt bortschaktat.

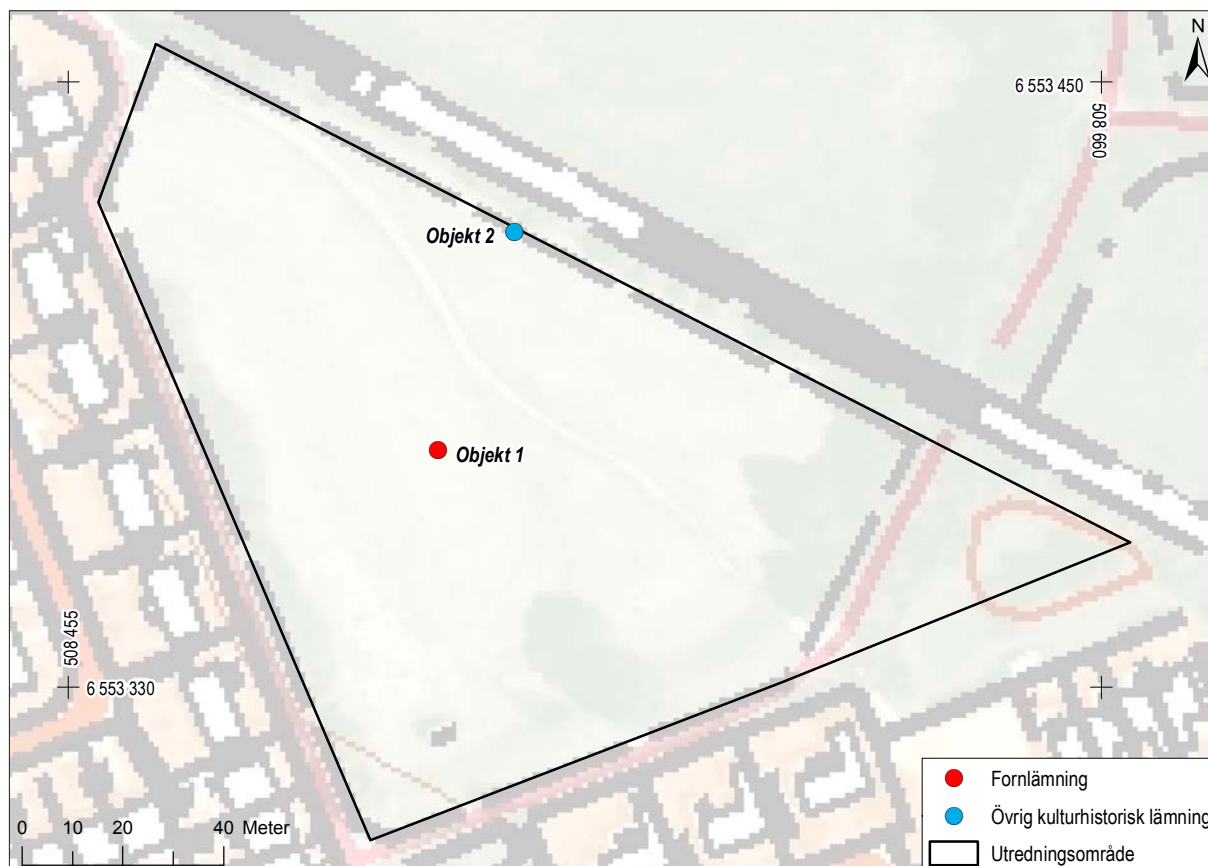
SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT

I samband med utredningen påträffades två objekt: en fyndplats med ett lösfynd av flintavslag, samt en ränna (figur 7). Rännan har daterats till senaste delen av stenålder (senneolitikum) och sannolikt härrör också flintaavslaget från stenålder, även om flintredskap förekom även under senare perioder. Rännan utgör *Fornlämning*, medan fyndplatsen utgör en *Övrig kulturhistorisk lämning*.

Rännor är en vanlig anläggningskategori på stenålderslokaler i Närke. Denna typ av korta raka rännor påträffas oftast i anslutning till så kallade U-formade eller hästskoformade rännor. U-formade rännor i sin tur brukar ofta tolkas som en form av enklare byggnad eller hydda och har på flera platser kopplats till en gårdsmiljö med stolpbyggda mesulahus (Gill 2008). En sådan miljö har undersökts i Bäcklunda vid Marieberg norr om Kumla (Knabe 2003a; Graner & Johannessen 2003; Andersson & Graner 2006). På denna boplatz påträffades fyra U-formade rännor, vilka tolkats som lämningar efter hyddor,

tillsammans med lämningar efter två mesulahus och två enskeppiga byggnader, alla daterade till neolitikum. Bland dessa lämningar framkom även ett flertal kortare raka rännor, varav två har daterats till tidigneolitikum. Vilken funktion de kortare rännorna har haft är fortfarande svårt att uttala sig om. Det är vanligt att det syns spår efter stolpar eller störar i rännorna, vilket skulle kunna indikera att det rör sig om någon form av hägnader eller vindskydd. Rännorna på Bäcklunda-boplatzen var belägna längs med vad som kan antas ha varit den dåtida strandlinjen och har tolkats som en gränsmarkering i form av en gles palissad eller hägnad (Knabe 2003b, s 38f). Denna strandaknytning har emellertid inte funnits för den här aktuella rännan eftersom ytan vid senneolitikum inte längre var kustbunden.

Boplatslämningar från neolitikum återfinns vanligen på lätta bördiga sandjordar där det fanns möjlighet till jordbruk (Knabe 2003b, s 46) och därmed särskiljer sig objekt 1 från dessa genom att vara be-

Figur 7. De två objekten som påträffades vid utredningen markerade på Fastighetskartan. Skala 1:1 500.

lägen i glacial lera. Detta skulle kunna innebära att rännan inte ligger i en regelrätt gårdsmiljö, utan kan vara kopplad till någon annan aktivitet, kanske något mer tillfälligt eller säsongsbetonat som till exempel jakt. Sådana lämningar i lermark har bland annat undersökts i Askersund (Berger 2014).

Kunskapen om just senneolitikum i Närke är relativt liten. På Bäcklunda-boplatsen har en kort ränna, samt ett mesulahus daterats till senneolitikum (Knabe 2003a; Andersson & Graner 2006). Dessutom påträffades fyra manslånga nedgrävningar, vilka tolkades som senneolitiska gravar (Graner & Johannessen 2003). I övrigt är senneolitikum i närområdet känt utifrån enstaka fynd på boplatsoorter

som huvudsakligen dateras till tidig- eller mellan-neolitikum (Kumla 170:1 och 182:1; Graner et al 2002; FMIS). Enligt uppgift har talrika fynd från denna period även påträffats i den numera utdikade Mosjöns botten norr om Kumla (Lindqvist 1963, s 137). Vid Hjortberga, ca 4,5 km sydost om den nu aktuella ytan, finns hällkistor med datering till senneolitikum och bronsålder.

Vilken vetenskaplig potential lämningarna har är svårt att uttala sig om utan vidare undersökningar som tydligare klargör i vilket sammanhang rännan har fungerat. Beslut om vidare arkeologiska åtgärder fattas av Länsstyrelsen i Örebro län.

REFERENSER

Litteratur

- ANDERSSON, J & GRANER, G. 2006. *Bönderna vid Bäcklunda – från stenålder till historisk tid. Del 3. Närke, Mosjö socken, Törsjö 2:4, RAÄ 52. Arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Bergslagen, Dokumentation av fältarbetsfasen 2005:1. Stockholm.
- BERGER, Å. 2014. *U-formade rännor från neolitikum och en aktivitetsyta från äldre och yngre järnålder. Särskild arkeologisk undersökning, Askersund 237 och 238, Askersund kommun, Örebro län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2014:2633. Upplands Väsby.
- DARDEL, E. 2013. *Arkeologi i Norra Mos industriområde. Blandade lämningar från bronsålder, järnålder och historisk tid strax norr om Kumla. RAÄ 173 & 174, Kumla socken och kommun, Närke. Särskild arkeologisk undersökning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2423. Upplands Väsby.
- GILL, A. 2008. *Från sädesbod till dödshus. U-formade nedgrävningar från neolitikum. På väg genom Närke – ett landskap genom historien. Särskilda arkeologiska undersökningar, Hidinge 105:1, Vintrosa 69:1, 85:1 och 92:1 och Vintrosa 96:1 och 63:1, Närke*. Rapporter från Arkeologikonsult 2008:2025. Upplands Väsby.
- GRANER, G, HOLM, J & HÅRDING, B. 2002. *Vid Mosjöns västra strand. Från stenålder till efterreformatorisk tid längs fjärrvärmeledningen mellan Kumla och Örebro. Lövsta, RAÄ 117, Järnväggsgatan, Kumla sn, Smedstorp, RAÄ 170:1, Kumla stad 2023, 2025 A, Kumla sn, Säbylund, RAÄ 156:3, Norra Mos 1:1, 2:1, 3:1 och Kumla bandel 2:1, Kumla sn, Bollplan, RAÄ 54, Törsjö 10:1, Mosjö sn, Närke. Arkeologiska förundersökningar och en slutundersökning*. RAÄ UV Bergslagen rapport 2001:27. Örebro.
- GRANER, G & JOHANNESSEN, A-C. 2003. *Bönderna vid Bäcklunda – från stenålder till historisk tid. Del 2. Närke, Mosjö socken, Törsjö 2:4, RAÄ 52. Arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Bergslagen, Dokumentation av fältarbetsfasen 2003:2. Stockholm.
- GRÄLLS, A. 1994. *Kumla kyrka, Närke, Kumla kommun, Kumla socken. Arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Stockholm rapport 1994:9. Stockholm.
- KLANGE, J. I MANUS. *Lämningar från tidigneolitikum till 1800-tal inom fastigheten Kumla 11:1. Arkeologisk förundersökning och undersökning inom nyupptäckt fornlämning inom fastigheten Kumla 11.1, Kumla socken, Kumla kommun, Örebro län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2017:2934.
- KNABE, E. 2003A. *Bönderna vid Bäcklunda – från stenålder till historisk tid. Del 1. Närke, Mosjö socken, Törsjö 2:4 och 8:1, RAÄ 50–52. Arkeologisk förundersökning och särskild arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Bergslagen, Dokumentation av fältarbetsfasen 2003:1. Stockholm.
- KNABE, E. 2003B. *Avslöjande avtryck. Tidigneolitiska boplotsstrukturer söder om Örebro. Mittens rike – arkeologiska berättelser från Närke*. Red. L. Karlenby. RAÄ UV Skrifter No 50. Stockholm.
- LINDWALL, L. 2015. *Fornlämningar i Kv Diakonen. Fastigheterna Kumla 11:1 och 11:63, Kumla kommun, Kumla socken, Närke. Arkeologisk utredning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2898. Upplands Väsby.
- LINDQVIST, S. 1963. *Forntidens Kumla och omvärlden. Kumlabygden II – Forntid – nutid – framtid*. Kumla.
- PETTERSSON, O. 1998. *Fjärrvärmeledning mellan Örebro och Kumla, Närke, Örebro stadsområde, Mosjö och Kumla socknar. Arkeologisk utredning*. RAÄ UV Mitt rapport 1998:61. Stockholm.
- RYDSTRÖM, G. 1982. *Kumla högar – ett vikingatida gravfält med underliggande boplotsrester. Fornlämning 47, Kumla, Kumla socken, Närke. Arkeologisk undersökning 1979*. RAÄ och SHM rapport UV 1982:19. Stockholm.

Kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

S8:6 KUMLA SOCKEN

Örebro län

Geografisk karta 1688

S42-23:1 KUMLA NR 1-8

Kumla socken, Örebro län

Geometrisk avmätning 1699

542-23:2 KUMLA NR 1-8

Kumla socken, Örebro län

Storskifte på inägor 1763

Lantmäterimyndighetens arkiv (LMM)

18-KUA-4 KUMLA

Kumla socken, Örebro län

Karta 1699

18-KUA-202 KUMLA

Kumla socken, Örebro län

Ägoutbyte, laga skifte 1854

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

J112-65-6 KUMLA

Häradsekonomiska kartan 1864-67

J133-10FIC57 KUMLA

Ekonomiska kartan 1955

Arkiv

RIKSARKIVET, SVENSKT DIPLOMATARIUMS HUVUD-
KARTOTEK (SDHK)

HISTORISKA MUSEETS SAMLINGAR (SHM)

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3080
Länsstyrelsens diariernr:	431-17-2017
Datum för länsstyrelsens beslut:	2017-05-08
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning
Utförandetid, fältarbete:	2017-05-30 – 05-31
Län:	Örebro
Landskap:	Närke
Kommun:	Kumla
Socken:	Kumla
Fastighet:	Kumla 9:401
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Linda Lindwall
Rapportansvarig:	Linda Lindwall
Deltagande arkeologer:	Anders Bornfalk Back, Linda Lindwall
Layout:	Medea Nyström Huuva
Kvalitetsgranskning:	Johan Blidmo
¹⁴ C-analys:	Beta Analytic Inc., Miami, Florida, USA
Fynd:	Ett fynd har tillvaratagits och förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning.

BILAGA 1. SCHAKTTABELL

Nr	Schaktdjup (m)	Beskrivning
1 001	0,4–0,55	Överst var påförda massor, ca 0,1–0,15 m tj, i form av hårt packat grus med sten (upp mot 0,1x0,1 m st). Inslag av asfalt i Ö delen. Under detta matjord av brungrå lera, ca 0,15 m tj. Steril, flammig brungul lera, fläckvis något siltigare. Tre diken och ett störhål (A103) påträffades.
1 002	0,45–0,6	Överst påförda massor av grusigt och stenigt material, ca 0,1m tj. Även recent material i stora delar av schaktet (trä, plast, järn) blandat med mörkgrå jord och större sten (ca 0,2x0,2 m st). Under detta ploglager av grå lera, ca 0,1–0,15 m tj. Steril, ljusgrå lera, flammig med ljusbrun silt. Inga anläggningar påträffade.
1 003	0,55–1,4	NÖ delen av schaktet i banvall. I NO var överst massor tillhörande banvallen, upp till ca 1,2 m tj, med grus, lera och sten (upp mot 0,15x0,12 m st). I SV änden var överst vägmassor av grus, sand och sten (upp mot 0,2x0,15 m st). Under detta ploglager av grå lera, 0,2 m tj. Steril, ljusgrå lera, flammig med ljusbrun siltig lera. Inga anläggningar påträffade.
1 004	0,9–1,35	Schakt i banvall. Överst påförda massor, upp till ca 1,1 m tj beige lerig sand med inslag av sten, asfalt, recenta järnföremål, plast. I SV änden väggrus. Därunder ploglager, ca 0,25 m tj ljusbrun lera med enstaka inslag av småsten. Steril, beige lera. Inga anläggningar påträffades.
1 005	0,4–1,5	NÖ delen av schaktet i banvall. Överst i NO upp till 1,1 m tj massor av grus, sand och sten (upp mot 0,2x0,15 m st). I SV påförda vägmassor bestående av sand och grus och sten (upp mot 0,15x0,15 m st). Under detta ploglager, ca 0,12–0,25 m tj, av grå lera, något siltig. Lösfynd av flintavslag med retusch i ploglagret.
1 006	0,4–1,6	NÖ delen av schaktet i banvall. Överst i NÖ delen upp till 1,4 m tj massor med sand, grus och sten (upp mot 0 1x0,1m st). I SV delen påfört vägmateriäl i form av grusig silt med inslag av småsten. Under detta ploglager av grå siltig lera, ca 0,1–0,2 m tj. Steril i form av siltig lera, ljusgrå- och brunflammig. Inga anläggningar påträffade.
1 007	0,4–1,2	NÖ delen av schaktet i banvall. Påförda massor upp till 0,95 m tj i NO och i SV påfört vägmateriäl i form av grusig silt med inslag av småsten. Under detta ploglager av gråbrun siltig lera, ca 0,1– 0,25 m tj. Steril, ljus brungrå siltig lera, flammig med ljus gulbrun silt. Två diken påträffades.
1 008	0,45–1,5	NÖ delen av schakt i banvall. I N delen överst påförda massor, upp till ca 1,1 m tj, sand och lera med inslag av sten. Därunder ploglager, ca 0,4 m tj brun lerig silt med inslag av kol. Steril, beige lera. Ett dike. Schaktet vidgades pga avlång mörkfärgning med sandig silt som vid undersökning visade sig vara naturlig.
1 009	0,45–0,7	Överst var påförda grusmassor, sannolikt del av arbetsväg upp mot banvallen. Därunder ljusbrun silt. Steril, ljus beige sand i NO, övergår mot rödbrun lera i SV. Fyra diken påträffade.
1 010	0,45–0,6	Ploglager, ljus brungrå något lerig silt, ca 0,25–0,35 m tj. Steril, rödbrun lera i NV, brungrå flammig lerig silt i SO. Inga anläggningar påträffade.
1 011	0,4–0,5	Ploglager, ljus brungrå lerig silt, mellan 0,25–0,35 m tj. Steril, ljusbrun siltig lera. En ränna (A112) och två diken påträffade.
1 012	0,5–0,6	Ploglager, brungrå något lerig silt, ca 0,3 m tj. Steril, ljusgrå siltig lera. Inga anläggningar påträffade.
1 013	0,55–0,6	Ploglager, ljusbrun något lerig silt, ca 0,25–0,35 m tj. Steril, ljus beige något siltig lera. Två diken påträffade.
1 014	0,45–0,6	Ploglager, ljusbrun något lerig silt, ca 0,3 m tj. Steril, ljus beige något siltig lera.
1 015	0,7–0,8	Överst var ca 0,6 m påförda massor av grus, sand och sten (upp mot 0,3x0,2 m st). Ploglagret bortschaktat. I botten av schaktet rödbrun lera med stråk av blå lera. Inga anläggningar påträffade.
1 016	0,4	Överst i NO ca 0,3 m tj påförda massor av grus och sten (upp mot 0,08x0,08m st). Ploglagret helt bortschaktat i NÖ delen. I SV delen fanns ploglager bevarat i form av ljusbrun något lerig silt, ca 0,25 m tj. Steril av brun lera.

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSTABELL

Nr	Objekt	Form	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z
103	Störhål	Rund	ø 0,16	0,16	Grå lerig fyllning, fnyk av kol. Jämt lutande kanter, antydan till spetsig botten.	508485,22	6553440,40	46,58
112	Ränna	Avlång	1,7 x 0,36	0,13	Avlång, svagt böjd nedgrävning. Skålformad profil, något djupare i N. Fyllning av grå något siltig lera, fnyk av kol och bränd lera, samt enstaka sten (0,06x0,06m st). Ca 0,2 m br sektion grävd genom dess mitt.	508528,39	6553377,02	46,11

BILAGA 3. FYNDTABELL

Fyndnr	Material	Sakord	Antal	Vikt	Medel X	Medel Y	Medel Z
37	Flinta	Avslag	1	2,92	508543,48	6553420,15	46,98

BILAGA 5. ¹⁴C-ANALYS

BETA ANALYTIC INC., MIAMI, FLORIDA, USA

Report of radiocarbon dating analyses

Conventional Radiocarbon Age (BP) or
Percent Modern Carbon (pMC) & Stable Isotopes

Sample Information and Data

Sample Code Number

Calendar Calibrated Results: 95.4 % Probability
High Probability Density Range Method (HPD)

Beta - 468807	112:173	3700 +/- 30 BP	IRMS .513C: -24.7 o/oo
Submitter Material:	Charcoal	(84.5%) 2151–2017 cal BC (8.7%) 2199–2164 cal BC	(4100–3966 cal BP) (4148–4113 cal BP)
Analyzed Material:	Charred material	(2.2%) 1995–1981 cal BC	(3944–3930 cal BP)
Pretreatment:	(charred material) acid/alkali/acid		
Analysis Service:	AMS-Standard delivery		
Percent Modern Carbon:	63.09 +/- 0.24 pMC		
Fraction Modern Carbon:	0.6309 +/- 0.0024		
D14C:	-369.10 +/- 2.36 o/oo		
414C:	-374.19 +/- 2.36 0/00(1950:2017)		
Measured Radiocarbon Age:	(without d13C correction): 3700 +/- 30 BP		
Calibration:	BetaCal3.21: HPD method: INTCAL13		

Results are ISO/IEC-17025:2005 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta in 4 in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Thermo IRMSs.

The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half-life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable.

The Age is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the ¹⁴C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1 sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30 BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. d13C values are on the material itself (not the AMS d13C). d13C and d15N values are relative to VPDB-1. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(High Probability Density Range Method (HPD): INTCAL13)

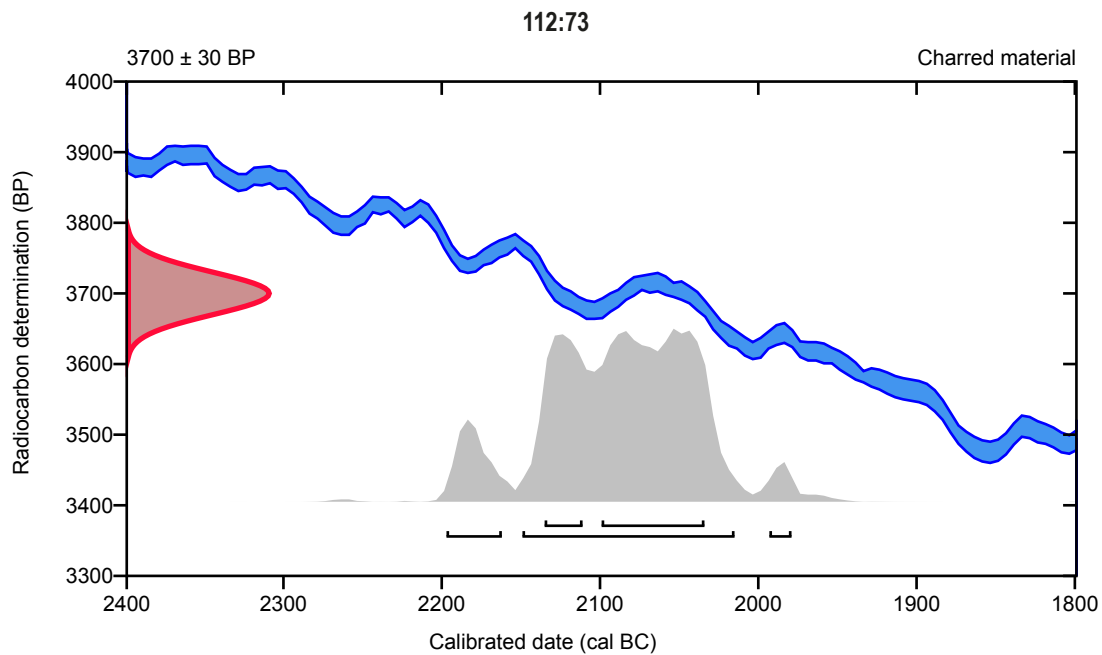
(Variables: $\delta 13C = -24.7$ o/oo)
Laboratory number Beta-468807
Conventional radiocarbon age 3700 ± 30 BP

95.4% probability

(84.5%)	2151–2017 cal BC	(4100–3966 cal BP)
(8.7%)	2199–2164 cal BC	(4148–4113 cal BP)
(2.2%)	1995–1981 cal BC	(3944–3930 cal BP)

68.2% probability

(50.1%)	2101–2036 cal BC	(4050–3985 cal BP)
(18.1%)	2137–2113 cal BC	(4086–4062 cal BP)

Database used

INTCAL13

References

References to Probability Method

Bronk Ramsey, C. (2009). Bayesian analysis of radiocarbon dates. *Radiocarbon*, 51(1), 337-360.

References to Database INTCAL13

Reimer, et.al., 2013, *Radiocarbon*55(4).

Quality Assurance Report

This report provides the results of reference materials used to validate radiocarbon analyses prior to reporting. Known-value reference materials were analyzed quasi-simultaneously with the unknowns. Results are reported as expected values vs measured values. Reported values are calculated relative to NIST SRM-4990B and corrected for isotopic fractionation. Results are reported using the direct analytical measure percent modern carbon (pMC) with one relative standard deviation. Agreement between expected and measured values is taken as being within 2 sigma agreement (error x 2) to account for total laboratory error.

QA MEASUREMENTS

Reference 1

Expected Value: 0.44 +/- 0.10 pMC

Measured Value: 0.45 +/- 0.04 pMC

Agreement: Accepted

Reference 2

Expected Value: 96.69 +/- 0.50 pMC

Measured Value: 96.69 +/- 0.29 pMC

Agreement: Accepted

COMMENT: All measurements passed acceptance tests

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3080